

Iturria: *Zerbait*, Pedro M.ª Otaño. Victoriano Iraola-ren moldizkiran, 1895.

Klasikoen Gordailuan:

<http://klasikoak.armiarma.com/idazlanak/O/OtanoZerbait.htm>

ZERBAIT

Pedro Mari Otaño

Klasikoen Gordailuak egindako lanak oro dominio publikokoak dira, eta, Jabego Intelektualaren Legearen arabera jatorrizko idazlanak bestelako eskubiderik ez baleuka, nahi bezala erreproduzi daitezke.

PEDRO M.ª OTAÑO

ZERBAIT

Biktoriano Iraola-ren moldizkiran
1895-garren urtian

PEDRO M.ª OTAÑO-REN
OROIMENAK

Oroitza

Saiatutzen da billelerra zar au
 Ondo egiten denari
 Zeiñ dan askotan galdetu gabe
 Inguratzen zaionari.
 Eskalerikan ez du utzitzen
 Datorrenik negargarri
 Au da ematen diaona beti
 Dena laguntasunari.

Umore ona doakabeak
 Nai baldin badu arkitu
 Iyo dedilla gela ontara
 Ori bakarrik aski du.
 Nola oz leiken emen tristerik

Alaitu gabe gelditu
 Rau, kolpez, miñak joango zaizka
 Ta aurpegia argitu.
 Emen mintsuak sendatu dira
 Sanorik ez da gaizkitu
 Argatikan au zerua dala
 Neri oi zait iduritu
 Agurrak merezi ditu.

Amerikatik osaba Jose Bernardori biralduak, oraiñ dala bost urte

Milla zortzireun larogei eta
 bederatzia da aurten;
 orra ogei ta amabi urtek
 nola arrapatu nauten,
 ni Illbeltzaren ogeita seian
 Errosariyo Santa Fen:
 nere osaba barkatu bizait
 ixilik egon banaiz len.

Zer kontatuba pranko badaukat
 ondo esango banitu;
 bañan guztiyak karta batian
 eziñ litezke kabitu;
 sekulan ez naiz oraiñ aldiyan
 beziñ nastuba arkitu;
 Joxe Leoni galde bizaio
 notizi denak ark ditu.

Ai, zer ote da goitikan beera
 gizona beñ amiltzia!
 Beñere ez naiz arrua izan,
 bañan au da umiltzia
 ez nuben uste bazeikiala
 gaizkiyago ibiltzia;
 azken aldera errematxatu
 zait len nedukan iltzia.

Rosario-tik Córdoba-raño
 Joxe anaiarengana
 joan ta, izan naiz lau illabetez,
 bizi naiak eramana;

osasuna ta esperantza zan
aruntzian neramana;
oso estutik eskapatu naiz
iya galdu nuben dana:

Nola aparte bizitu giñan
biyok denbora luzian
ai! ura gure eziñ asia
elkargana bildutzian;
Joxek etzuben itzik somatzen
nik lepotik eldutzian;
orduban etzan poza besterik
lengo penak galdu ziran.

Zegon tokira ni joan baño len
irten zitzaidan bidera
burnibideko estaziuyan
izan zan gure billera;
alkar topo an egiñ genduben
ura gora ta ni beera;
etzait aztuko bañan nol'esan
gau artako ibillera.

Guk ere anbat izan gintzake
geren alderdi flakuak:
bañan senide guztiyak gera
elkarrentzat alakuak:
Josex botatzen zituben pozez
ginga añako malkuak;
maite nola ez izan anaiak
ura dan bezelakuak.

Bañan luzatu etzezakian
gau artako umoriak;
urruti zeuden aita Juan Pello
eta gure senidiak;
beti bezela maite ditugun
aide ta adiskidiak;
au pentsatzian illundu ziran
gure pozaren biriak.

Bakarrik ez dan siñalia da
pena bat agertutzia;
andikan laxter sortu zitzaidan
gaitz bat txarra ta luzia:
asko du jakiñ nai dubenian
pasa detan gurutzia,
Joxe Leoni biraltzeiotan
papera irakurtzia.

Nunbait betiko erori ez ta
noizbait jarri nintzan txutik;
bañan biziरो gaizki nebillen
burutik eta petxutik;
Mikelak eta Juan Marik gero
deitu ziraten etxetik:
Errosarion sendatu naute
an sortutako gaitzetik.

Zizurkildikan Madrilla aña
bide gutxi gora-bera
ni engañatzen ez banaiz dago
Cordobatan onera:
anaia Josex lagundu ziran
kotxiarekiñ trenera
anparo billa etorri nediñ
nerien aldamenera.

Penaz bete ta pozaren billa
etorri nintzan aruntzik;
nere arrebak zer esan ziran
goguan daukat geroztik:
—Berso ederrak, ordañen truka,
osabak biraltzen dizkik,
oien bueltak jarri biatuk
denak aitu ez bazaizkik.

—Txit artakotzat artzen natxion
osabak bere noblezan

eta sentitzen deran guztiya
nik etzekiñat nol'esan;
bañan zedozer jarriko diñat
seguru idukiezan,
borondatia falta zaidanik
iñork sinistu ez dezan.

Iduritutzen zaidan batzubek
duda badabilkitela
ikusirikan nik aiei aña
kaso egiten diratela;
bañan ixilik egonagatik
ik ondo dakiñ, Mikela,
guk nai diyegun baño geiago
eziñ nai izan leikala.

Beron gañian izaten dira
gure izketa geienak:
nola ez ditu maiz aipatuko
onenbeste nai diyenak!
Gureztat oraiñ aundiyak dira
orko gauzik txikiyenak.
Au esaten det jakiñ dezaten
lenago etzekitenak.

Lenago anbat aiñtzat artzen ez
ginduzen gauza guziyak,
aiñbesteraño edertzen ditu
oraiñ eziñ ikusiyak:
Euskal-erriko mendita zelai
ibai arkaitz ta sasiyak,
beñere eziñ aztu litzake
aien tartian aziyak.

Gu geienian gabiltza emen
esna ere ametsetan,
beti pentsatzen berengan eta
Euskal-erriko gauzetan
askok diyonez bizi gerade
txit toki aberatsetan,

bañan ez dago Donostiya-rik
gure lurrian bestetan.

Ameriketan ikusten ditut
zenbait euskaldun «andaré»
bizi diranak beren lurrari
aitormenik eman gabe...;
bañan ez dute ezagutzen, ta
oielk barkatubak daure.
Nik Donostiya eskatuko det
Paraiso-ra, joanta ere.

Euskal-lurreko lore-baratza
Zeruko intzez bustiya
beste izar ta argi guztiyak
itzaltzeko eguzkiya;
zure berdiñik iñun ez dezun
biyotzeko Donostiya...
Nork du mingaña zu gortitzeko
merezi dezun guztiya!

Donostiyako *Zindadia*,
Irutxulo-ko uriya;
Etxian zuben perlik onena
Jainkuari ixuriya
zartzen diranen alaitzallia
gazte guztiyen nobiya;
Zeruba zer dan ez dakit, bañan,
zu zera nere gloriya.

Urruti zaude eta zalla da
ni zugana irixtia;
onenbeste nai dizun batentzat
zer bizimodu tristia!
Alaipire bat bakarra daukat:
ametsetan sinistia;
Zu ikusteko noiznai asko det
nere begiyak ixtia.

Nere osaba Joxe Bernardo
 iritxi naiz ontaraño
 ta ixiltzera nua, zer esan
 asko badaruzkat baño.
 Gure berriyak zabaldu bitza
 derizkiyon lekuraño
 esanaz bere illoba dala
 Pedro Maria Otaño.

On Fidel Lizarraga, atenditu beza:
 bedorregana gatoz soñu eta dantza,
 ezaguturik dala, komeni dan gauza,
 ematia merezi duben alabantza.

Juan dan aspaldiyan desiota geunden
 gure alkate jauna ikusteko emen;
 eziñ konsideratu progatu baño len,
 erri au zertaraño konsolatu duben,

Jakiñik bedorrekiñ kontentuz gaudela
 ez gaitu utzi biar bakarrik bezela,
 gu emen geldituko gerade bestela
 artzayikan ez duten ardiyak, bezela.

Bedorren anparua, gauza biarra da
 bakarrik gelditzia guretzat txarra da
 zuzen argi egingo digun izarra da
 onorez beterikan Fidel Lizarraga.

Erri onen karguba aurten artu badu
 gradu andigua-re merezituba du:
 probintzi onek ondo luzituko badu
 oraiñ alkate da ta laxter diputadu.

Fidel ikusi naia, emen bazeguan
 joan dan aspaldiyan espero genduan;
 ez berriz gugandikan apartera juan;
 danok bizi nai degu bedorren onduan.

Bedorregana oso itxutubak gaude
 aurrera ala izango gerade;
 gertatzen baldiñ bada zerbait nobedade
 gurekiñ konta beza kuidadorik gabe.

Biba on Fidel jauna, gure nagusiya;
 gradu ori daduka ondo mereziya;
 biba gero segitzen diyon justiziya.
 Jaunak diyela urte askoko biziya.

Karidadea!

Miguel Oñateren doñuan

Ea, ea, euskaldunak
malkuak legortutzera
tristeak alaitutzera
atozte, bada lagunak.

Denak, denak, itsasuak
berekiñ eramanak
«Reina Regenten» ziranak
illak dirade gaxuak.

Umezurtzak eta alargunak
daude lagutzaren eske;
gu nola egon gitezke
lertu gaberik barrunak!

Gaxo aien bakardadea
alaitutzen ote degun,
aurreratu zaiotegun
guztियon karidadea.

Zer gauza ederra!!
dan karidadea.

Amets bat

Ni jaio nintzan Euskal-lurreko
leku pozgarri abetan
eta Euskera irintsi nuben
lenbiziko asnasetan,
amak siaskan nedukanian
edo bere besuetan,
kontu politik esanaz beti,
kantatuaz batzubetan,
geren aitona moldatu-tako
itz neurtu ta bersuetan.

Neri begira eziñ aspertuz
antxen, ordu osuetan,
semetxuaren bizigarriya
berak bere petxubetan
emanaz, azi ninduben aĩn
izaera goxuetan,
non egundano etzaidan aztu
geroz nere pausuetan
ĩnoiz arkitu izanagatik
bizitza erosuetan:
ainbesteraño baturik negon
neronen gurasuetan
ta txikitatik nere onduan
ikusitako gauzetan;
bañan etsaiaz miñ artzen nonbait
gure poz ta jolasetan,
argatik gerok batere kulpik
ez gendubela ezertan,
txit urrutira joan biarra
izandu nuben batetan;
oso gazterik arkitu nintzan
Amerikako Panpetan
ta bizimodu txit erosua
iduki arren an bertan,

nere biyotzak etziran uzten
 sekulan ere paketan,
 iduri zuben berriz eguak
 neukazkiyela anketan:
 esaten da, bat bizi leikela
 ondo alderdi danetan,
 —bai asetzia beste gauzarik
 ezpadu artzen arretan;—
 bañan gizonak odol pixka bat
 baldin badu erraietan
 eta txikitan bizitu bada
 esan dan modu aietan,
 egunaz zerbaít atzendu leike
 darabiltzkiyen lanetan;
 bañan pentsatzen jartzen danian
 bakardadian gaubetan,
 zenbateraño supritutzen dan
 nik ando progradu det an:
 iñola eziñ pentsatu nuben
 nere lurrian bestetan,
 eta, ara zer gerta zitzaidan
 arrats batez ametsetan.

Amets eragiñ ziran
 neukan desiuak,
 non artu ordurako
 arrats artan luak,
 beriala zabaldu
 zizkiran eguak,
 eta lagundurikan
 betiko leluak,
 ixtan patez igaro
 nituben leguak,
 mendi eta zelaiak
 tontor ta zuluak
 legor eta bustiyak
 lur ta itsasuak,
 laño eta odaiak
 erri ta basuak,

batere neke gabe
 egiñaz pausuak,
 neretzat bire denak
 ziran erosuak:
 inbiriya ziraten
 aideko usuak,
 atzian gelditutzen
 ziran balazuak,
 ta etziran segitzen
 tximistaren suak:
 eziñ busti ninduben
 euri erasuak,
 aitu ziraden traba
 eta arazuak;
 urruti egon arren
 nere gurasuak,
 Amerikan zabaldu
 orduko besuak,
 biyen tartian artu
 nituben gaxuak.

Nik.—

Amal... Aita!... amatxo!!

Amak.—

Nere seme!! sematxo!!

Nere besuetan... o!!

Aitak.—

Mutill, emen aiz?

Nola ago?

Amak.—

Ai! Eutsi, nere xeme...;

muxu bat, onlaxe...

ma, ma, berriz ere bai,

ma, len bezelaxe...

jango zinduzket dana,

aren nago gose...

auxen da zoramena,

ni eziñ naiz ase...

Nere seme laztana,

onda zaude noski?

Ni illko ninduke zu
ikustiak gaizki...

Sekulan ez det izan
ai! onenbeste poz
argatikan begiyak
bete zaizkit malkoz;
bañan biyotzetikan
aiñ eztiro datoz,
farrez baño geiago
gozatu det askoz;
nere seme ederra,
eldu berriz, atoz.

Nik.—

Ama, aita...
aparte bizi beraz
onenbeste naita!!

Aitak.—

Mutill auxen nai nikan,
oraiñ emen ago
ta ez dek noski berriz
asmorik izango,
gure aldamentetik
joateko geiago,
ez al diguk orlako
penarik emango!

Amak.—

Zer da, nere senarra,
zer da kontu ori?
Geiago orlakorik
begira gero neri
aipatutzen banazu!
Atoz; Pello Mari;
laxtan gozo bat, muxu...
orlaxen... amari...

* * *

Nere seme ederra,
an poz'eman diak;
iya ler egiñ zikan
nere barrunbiak!
Ama guztiyak gaituk
semien zaliak,
bañan nork izateizkik
onlako aliak?

Nik egiñgo nizkikek
millaka galdiak,
nekatuba ez baldiñ
baeuka biriak,
bañan nola egongo
aizen logaliak,
ondo gobernatuta
oiera joan biak.

Denak lotan zioztik
ire senidiak,
i ezkeroztik sortu-
tako landariak;
bigar gonbidatuko
dizkiyat aidiak
ta inguru-mariko
adiskidiak;
pobre izan arren ez
gaituk eskaliak,
zer jana bazedukak
gure sukaldiak;
bañan nik badizkiyat
mokaru obiak,
armariyo txokuan
iretzat gordiak,
umotutako sagar
eta udariak,
jarri ezkeroz iñork
ikutu gabiak...,

Ia semetxo, muxu
bat eman akiak,
goxatzen aukanian
oieko pakiak,
aiek janaz kontubak
esango nazkiak...

* * *

Aitak.—

Zer goguangarriya
dan gaurko eguna;
auxen da suertia
izandu deguna!
etortziaz gañera
gure seme ona,
guk etxian ostatuz
daukagun amona!...

Amak.—

Iya ez nintzan artzaz
oroitzen, gizona;
gure mutillak eman
digun poztasuna
dala meriyo neukan
burutikan juna.
Uraxen da xarra ta
polita zegona!
begiyetan, aldizka,
zer alaitasuna!
bañan galdu xamarra
dauka osasuna
edo barrenen zerbait
berak nai eztuna.
Suspiriyo batzuben
ixilik entzuna
nago berari, eta
pentzatzen egona:
—Atxo xar polit onek
zer ote du Jauna.

semien bat agiyan
aldegiñ dubana?
Ainbeste begiramen
neukan beregana,
ikusirik aiñ xarra
garbi ta txukuna;
berrogei arabakiz
konponduba gona,
alde danetara aiñ
modu polit-duna,
diruri aingeruben
kolkoko kutuna.
Kontatu digu bere
bizitza astuna
(Guk zer baliyo degu,
ura da iztuna!)
bañan erana dago
nonbait beazuna;
nagarrez aipatutzen
du etorkizuna.
Nik ere nola deran
txit biyotz biguna
berialaxen artu
diyot naitasuna,
eta galdeturikan
al beziñ leguna:
—Ama, bedori zein da,
anbat alarguna?
—Erantzun dit esanaz:
—Ni naiz *Euskalduna*.

* * *

Onen ondoren, amak
agindu bezela,
eskuban arturikan
piztu ta kandela
ta esanaz Jainkuak
gaubon ziyotela,

zai nedukan oiera
joan nintzan bezela,
amona xar on ura
goguan nubela.
Erantzi ta maindire
tarteko epela
goxatzen, iya luak
artuban neguela
ta begiyak itxiyak
nedukazkiyela,
kolpez ikusi nuben
argituba gela,
eta erdi erdiyan
txutik zeguela,
amona xar bat diz diz
egiten zubela,
zeña izketan asi
zitzaidan onela:
—Ama Euskera naiz, Pello Mari,
etzaitzela bildurtu;
kezketan nator beste aldera
ote zerade biurtu.
Ainbeste semek iges egin dit,
iya naiz negarrez urtu!
ez ote dezu zuk ere naiko
nere malkorik legortu!

Au aditzian odol guztiyak
ur biurtu zitzaizkian
eta saltatu nintzan oietik
zergatik negon gaizki an,
esanaz: —Ama! bere lurrian
beraz berori eskian?
Beria nau ta agindu bizait
nik zer egiñ nezakian.

—Gauza aundirik etzenezake
ezagututzen det ori;

urruti izan dan batentzako
franko lan zalla diruri;
bañan eztiyot nik eskatutzen
eziñ dubenik iñori.
eta ara zer agindutzeko
asmoa daukadan zuri.

Eskutik eldu ta muñ emanaz
bertan belaunikaturik,
erantzun niyon: Ama, agindu;
ez izan nitzaz ardurik.
Beraz bedorren lurrian dago
Euskera iya galdurik?
Ni beria nau eta ez det nai
kontzientziko kargurik.

Diyozun aña maite badezu
zartu dan Ama Euskera,
billa ezazu Euskal-erria
izendatzen dan papera;
ura da nere bizi-lekuba
ez det nai andik atera;
seme leialak an biltzen zaizkit
joan zaiztez aien artera.

Ama Euskerak au esan ziran
jarririk begi alaiak,
orreatikan nakar onera
berari lagundu naiak,
gutxi nezake, oso txikiyak
dira nik daukadan gaiak;
bañan pozkiroz egiñgo ditut
gaubak egun, aste jaiak;
leku pixka bat Euskal-errian
eskatzeizutet, anaiak.

Karidadea!

Españi triste ontan
aspalditik geunden
atsekabe gogorrek
sentirik barrunen;
munduko mirariyak
izan giñanak len,
ez dakit ontara zer
ekarri gaituben.
Ain gauza miñgarriyak
pasa dira emen
ta ez gentzake ezan
kulpa zeñek duben.

Lagun bear ditugun
urak eta suak,
nola biyak diraden
gauza indartsuak,
pixti gogorren gisa
kalparrak jasuak,
zelatatzen dituzte
gizonen pausuak,
balirake bezela
etsaien lazuak:
bestela esan bitza
Santander gaxuak,
guztiyok memoriyan
dauzkagun kasuak,
ta beste Españiko
famili osuak,
ondata zitubenak
ujal erasuak.
Aien ondoren orain
berriz, itsasuak,
erakutsiyaz bere
zelaidi mantsuak,

zabaltzen balizkigu
bezela besuak...
orra zer egin digun
betiko paltsuak.

Zan Martxoko illaren
amargarrenian,
orain arkitzen geran
urte barrenian,
guda-ontzi bikain bat
Kadiz-ko urian
zisne bat bezin lirain
itsas bazterrian,
ain itxura egoki
eta ederrian
arkitutzen zan jende
askoren aurrian,
aruntz-onuntz txiki bat
egin bearrian.

Ikustera jauregi
ur-gañeko ura,
ainbeste lagun bildu
ziran ingurura,
mirariztera berak
zedukan itxura,
iritziyak emanaz
nork bere modura.

Askok goitituztean
begiyak zerura,
eguzkiya par-irriz
zeguan lekura
ta gero ikustean
itsasoko ura,
urdiñ ta geldi, belar-
soruen modura
lasaitasun bat sartzen
zitzaian petxura

ta, zenbati etorri
zitzaion burura,
pozik egiñ zeikela
juan etorri ura!

Ontan azaldu ziran
itsas gudariak,
ontzi eder artako
jaun agintariak,
ondoren zituztela
beren mirabiak
ta inguruan moro
biyotzik gabiak:
oiek Marrueko-tik
etorri berriak,
guri erakustera
koran-en legiak;
emen janik, an baño
mokadu obiak,
esker gabeko gizon
erdi aberiak,
laguntzalle emanaz
Españi nobliak
berak ainbeste maite
zituben semiak,
utzirik ama, aita
andre ta umiak
beren lur maite, lagun
eta sendiak,
pixti-tzar aiekin joan
ziraden jendiak
par irriz alaiturik
beren aurpegiak.
Eta andikan laxter...
A..., doakabiak!!

Lareun eta geiago
gizon biotztsuak,
menderaturik uste

etzan erasuak,
«Reina Regente» eder
artako maisuak
nagusí eta morroi,
guztiyak osuak,
gorde ditu asetzen
ez dan itsasuak.

Oraiñ or daruzkagu
oien gurasuak,
buruak makurturik
miñ ezin jasua
eta alargundurik
emazte txintxuak,
negarrez, ikusirik
ume zurtzatxuak,
malezirik oraiñdik
ez duten uxuak,
luzatzen dizkatela
beren eskutxuak,
amatxori esanaz
onla, kontutxuak,
purrakatuaz onen
biyotz ta petxuak:
—Aitak noiz ekarriko
dizkigu goxuak?
—Amak aurreraturik
orduban besuak,
biltzen ditu, esanaz
—Ai aingerutxuak!
—ta partituaz mallo
tartian muxuak...
ez daki zer erantzun...,
ezin du, gaxuak!!!

Joan ziran itsas-gizon
prestuak Tanger-a,
moro zatarrak bizi
diran parajera,

egualdiyak emanik
 alako aukera,
 Mahomaren illobak
 pakian uztera.
 Jiratu ziranian
 Españi aldera,
 lurretik aldegiñez
 itsas zabalera,
 onek kolpez galdurik
 lengo urdinkera,
 beltza ta itsusiyá
 azaldu zan bera.
 Eguzkiya sarturik
 lotsaz odoipera,
 aizeak altxa zuben
 alako kolera,
 non zirudien goiak
 zetoze la beera
 ta itsasuak beren
 oitík irtetera;
 olatuak igoaz
 elkarren gañera,
 egiñik suge amo-
 rratuen papera,
 bazetozen bezela
 guztiyak jatera,
 saltatutzen ziraden
 «Reina Regentera»:
 iduri zuben mundu-
 aren bukaera.
 Ta ala ere gure
 gud'ontzi ederra,
 beldur gabe sartu zan
 guztiyen tartera,
 esanaz: —bire; bire;
 españolak gera,
 ta iritxi nai degu
 geren lur maitera,
 —ta kapitanak ziyon:

—Aurrera, aurrera...
 —Trafalgar inguruan
 gutxi gora bera,
 uste da joan zirala
 denak itxaspera!!

Trafalgar...! O, zer izen
 goguagarriya!
 Odolezko letrakín
 kondairan jarriya;
 nork ez daki au dala
 Txurruka aundiya
 egun batez betiko
 galdu zan tokiya!
 Bañan gerran illtzia
 gizon gudariya,
 irabazten dubela
 betiko gloriya,
 tristea dalarikan
 da alaigarriya.
 Orain gertatu dana
 da negargarriya
 argatikan bete da
 lutoz Españiya.

Ez balira bezela
 diña gure penak,
 galduarekiñ «Reina
 Regenten» zeudenak,
 ontzi «Karpio»kuak
 ito dira denak
 bereganaturikan
 itsaso zekenak.
 Guztiyak ziran seme
 Españiyarenak
 eta gure anaiak
 galdu diradenak
 Nola ez negar egiñ
 biyotzik dubenak!

Erregutu dezagun
 ito zan jendea,
 Jaunak iduki dezan
 berekiñ gordea,
 eta eginik bizi
 diranen galdea,
 lagun dezagun triste-
 en bakardadea:
 Au da egiñ bearra
 daukagun tarea.

O, Zer gauza ederra
 dan Karidadea!!

Ordañak

Beti oitura deran bezela
 juan dan larunbatian,
 lantegitikan atera eta
 afaltzera bitartian,
Lenguxu-nera juan nintzan ta
 sartu orduko atian
Pakok sei berso eman zizkidan
 papertxo txuri batian
 ezanaz: —ia asmatzen dezun
 zeñek moldatubak diran?

Aiñ griña aundiz gelditu nintzan
 begira paper artara
 non irakurri nitubeneko
 bost edo sei errenkara
 eranzun nion: *Pako*, kantu au
 izugarri ederra da
 ta nere ustez etzitzakian
Saritnak bestek para;
 nik dakidanik ura bakarrik
 irixten da orretara.

«Asmatu dezu (zion far-irritz)
 ark berak ipiñi ditu,
 ta badiruri ederragorik
 eziñ leikela aditu;
 or ezagun da nola etzaizkan
 oraindik indarrak aitu;
 bañan txit onak arek jartziaz
 eziñ giñtezke arritu,
 sinisten zaill bai izango zala
 txarrak azaldu balitu».

Askok aitortzen ez du dubela
 euskerak edertasunik,
 ezagutzen ez dakitenentzat
 ezer ez baita gauz onik
 bañan paper au irakurrita
 zuri esaten dizut nik
 kantu doaiez betetako au
 bear bezela entzunik
 ez nuke nere lagun izan nai
 limurtzen ez dan gizonik.

Sarituaren muñetan suba
 Musak zuten irazeki
 ta pentsaerik aundienentzat
 badu bear aña toki;
 jakintsu danen gisara egiten
 du bere buruba txiki,
 aiñ maite duben Ama Euskera
 nairik lurretik eraki
 biursarien galdezka dator
 ta berak aña, nork daki?

Ama Euskera maite dutenak
 zenbait euskaldun onradu
 oraindik ere arkitzen dira
 ontan suerte ona du;
 bañan aiñ ego motxak dauzkagu
 eziñ jua gera gora gu,
 zu *Saritua* zuaz aurretik
 eta bandera zabaldu,
 nik desio det ibillitza
 zure atzetik soldadu.

Beste izkuntzik galtzen saiatu
 ez bada Ama Euskera,
 zertako datoz atzeerritarrak
aso zegona austera?
 pixti gaizto bat balitz bezela

sartu naian auspera,
 nola ez gera gu altxatuko
 amari txutik eustera?
 Izan gaitezen seme leialak
 goitu dediyen ostera.

Sarituari nik opa diot
 esan dedan aña sari,
 batek bear du ta, zergatikan
 au ez izan buruzari?
 gañera emen badaude onak
 beste zenbait biursari,
 buru ta biotzezko lan ontan
 oi diranak tajuz ari,
 amak eskerrak emango dizka
 seme danen laguntzari.

B-rekiñ

Baldiñ bizi baleike
 bat bakarrik, berez,
 besteren biarrikan
 bage, bakardadez,
 baliteke buruba
 berotzia birez;
 bañan bakoitzak beti
 biar badu bestez;
 beti baldiñ dagabiltz
 biarren biarrez...
 begiratu biagu,
 bi begiz, biyotzez;
 bestela bildu biar
 baletorke,... baietz;
 baldiñ begiramenik
 bage, banidadez
 bagabiltz bekokiya
 biurturik beltz.
 Bagebiltake beiñ beren
 besteren bildurrez
 biar bezelakuak
 bagiña barrunbez?

—Onen ondoren jarritakuak
 beste batzubek baziran;
 bañan etzaizkit bururatutzen,
 ai, zenbat aztu zaizkiran...!—

Nasketak

Lengo egun batian
 Juan eta Andres,
 inguraturik beren
 ume eta andrez,
 asi ziran izketan
 bullan eta oska
 bazirudiñ norbait jan
 nai zutela ozka.

Andre eta umiak
 gero etxera juan
 ta bakarrik gelditu
 ziran Andres ta Juan.

Biyak mintzatzen ziran
 ainbesteko suban
 jende ark nunbait txit miñ
 izan biar zuban.

Andressek onla ziyon:
 —adi ezazu, Juan:
 lengo oitura onak
 nora zaizkigu juan?
 —Lengo oitura onak
 nora juan diran?
 baziñaki bada zer
 su ematen diran...
 —«Zu» ematen dizula?
 —«Su» esan dizut, «su»;
 zer euskaldun andaluz
 zerade berriz «zu»!

—Nik ori esan arren
 euskaldun bikaña,
 lur au maite detana
 agiyan bik aña.

Nola esan nik zenbait
maite detan bera!
ikusten deranian
dijuala beera,
negarrez urtutzen da
nere biyotz beraa.

Gure ontasun danak
dizkigute ostu,
gero sutan gaudela,
nola ordia oztu?

Guri bildu zaizkigu
urtiak gañera
ta semiak soldaru
eraman gañera.

Eziñ gusto emanaz
ainbeste erori
guk, zer egingo degu?
lurpera erori!

Nere emaztiari
begira negon atzo
gaztia dalarikan
biurtu zait atso.

Txardiña zarka jan ta
gañetikan ura,
nola onduko zaio
kolore txar ura?

Ezurretan barrena
sartu zayo otza
gau guztiyan badegu
eztularen otsa.

Seme bat du ta bera
soldaruskatu sartu
bat denbora baño len,
nola ez bada zartu!

Oraindik gaztia da
urtez eta illez,
buru dana betia
biar zuben illez,
ortzak ere jua zaizka
indar danak illez.

Aren kolore onak
zeduzkanak igez
egiñ diote noski
sekulako iges.

Len pozez mendiraño
oi zana atera
gaur ozta azaltzen da
etxeko atera.

Beldur nintzan gaitz ura
geiegi eltzia,
ta salda onarekiñ
jartzekotz eltzia,
biarrezkua nuben
zerbaiti eltzia.

Ill nituben lau ollo
ollarra ta atia
bañan nere andriak
eziñ pasa atia.

Beiak ere esnerik
etzedukan iya
zergatik jaten zuben
zingirako iya.

Onelakoxe lanak
etorririk guri
iya igartu gera
len geundenak guri.

—Zure koitak isillik
dizkitzut aditu,
esan dezu nekian
zerala aditu,
lengo ontasun danak
ala-ere aitu,
sinista zazu ez naiz
batere arritu.

Ni gauz oien gañian
izketan astian
ari neike ixildu
gabe bi astian.

Nik guztiyak esango
banizkitzu zuri,
izubak ipiñiko
zinduzke aiñ zuri,
non egingo zenduken
zuk, ezikan eze,
ikararen indarrez
balantz edo ese,
ta lurrera erori
igar eta eze.

Nik ere banituben
lau bei ta bi ari,
gañera berdumenak
zenbat libra ari,
nere andria beti
ardatzian ari,
semiari esanaz
«mutill», saia ari,

danak eman giñuzkan
zure etsai ari.

Nik ere banituben
ala ta botia
diana darukat aiñ
urruti botia,
gomak ez luke egingo
aiñ luze botia.

Oraiñ etorri zaigu
bizi-modu zalla
galdu gendubelako
len gendukan salla.

Lo egiteko daukat
oirik ez ta aska,
alperrik da nai arren
memoriya aska,
ill arte bizi biar
burubari azka.—

Izugarrizkua zan
gizon aien miñtza,
argatikan ziraden
era ortan mintza,
aserrez gorriturik
aurpegiko mintza.

Aiek esango zuten
geiagore anbat
bañan ezin zeikian
beti egon an bat.

Argatik ez nioten
geiago aditu,
ta neronek somatzen
ez det nai aritu.

Perrando Amezketarra

Egon oi dira gordiak
 loriak
 Nik nai det billatzen saia
 usaia
 Eta arki leike errez
 berez
 Nola dakarkiyen legez
Loriak usaia berez.

Zenbat gauza on munduan
 txokuan
 Daude larpian galdurik
 azturik
 Eta gelditzen dirala
 ala!
 Ez ditzagun utzi bada
Txokuan azturik ala.

Sasipietan egonak
 gizonak
 Diamante ta urrien
 lorien
 Autzera oi dira izan
 gisan
 Ai! zenbat ote dabiltzan
Gizonak lorien gisan.

Azaldu gabia ondo
 Perrando
 Zabalduraren usaia
 Artzaia
 Bañan lezateke esan
 nor zan
 Amezketan ta Tolosan
Perrando artzaia nor zan.

On geiena dan lekutik
 Zerutik
 Ez eskolan ikasiya
 jatxiya
 Zebillela ardi ondoren
 zuben
 Perrandok suba barrunen
Zerutik jatxiya zuben.

Arek etzekiyen asko
 moldezko
 ta esku-izkribuetan
 letretan;
 Bañan ura zan Euskera
 bera
 Argatik nai det atera
moldezko letretan bera.

Ama Euskara

*Esan beldurrik gabe
Euskaldunak gera.*

Iparragirre

Bizi lekutxo txiki batean
berez toki zekenean,
bañan ala ere pozez semeak
bildurik zeduzkanean,
bizi zan ama biyotz samurra
berien aldamenean;
danak alkarri lagun egiñaz
saiaturikan lanean,
iritxi ziran larreak baratz
biurtzera azkenean.

Jaungoiko onak ikusirikan
jende aren ontasuna,
beti oparo ematen zien
indarra ta osasuna;
lanaren berez berendu zuten
lur zallaren erantzuna,
urrutietan ere izan da
geroz askotan entzuna,
nola mirariz artu oi zuten
ango ugaritasuna.

Ainbeste zuten lur zikoitz ura
landu eta ongarritu
non eman zuben jankaiarekiñ
danak oi ziran arritu;
bañan jatunak ere geiegi
nola ziran ugaritu,
ta leku txiki edertu ura
eziñ zeikian aunditu
norabaitera joan bearrean
asko ziraden arkitu.

Lur txiki artañ guzien diña
gauza nola etzegoan
seme batzuek txit urrutira
bear izan zuten joan;
bañan, ai! nola arkitzen ziran
andik aldegingoan!
itz bat bakarra zebillen aien
biotzean ta aboan:
«ama» gaxoa beste gauzarik
etzeramaten gogoan.

Atzeerrian noizean beiñka
beren aldeko berriak
artzen zituzten seme on aiek,
bañan txit negargarriak;
alako batez bat altxatu zan
malkoz bustirik begiak,
esanaz: —«ama» galdu ez dezan
norbaiten gaiztakeriak,
ekairazute besarkara bat
beragana joan nai diat.

Batzuek penaz utzi ta pozek
besteen aldamenera
abiyatu zan seme leial au
bide luzean aurrera;
noizbait, azkenik, inguratu zan
bera jaio zan lurrea,
egualdi otzak ziran denboran,
Egoarriak aldera:
ai! zer barrendik egiñ zion bati
bere amaren galdeera!

—Adiskidea: bai al dakizu
gure ama ona non dan?

—Bai alafede, eta, nola ez,
gaur gaubean bere onran
festa degu ta? begira zazu

apaiñduta nola noan;
etziñan bada galdez asiko
aldi egokiagoan:
atoz nerekiñ ikusitzera
zeñen alaia dagoan.

Anai leial ta seme on ura
bestien ondora pozik
joan zan bilguma eder batera
eziñ geldituz biotzik;
nola etzuben ikusitzea
espero alako gauzik
«ama» deadar egiñ nai zuben
ta eziñ somatu itzik,
barren barrendik Jaungoikoari
esker ematea baizik.

Ama onratzen ikusirikan
bere anai ta lagunak,
au esan zuben urrutitikan
etorri zan euskaldunak:
—Euskaragatik albiste txarrak
guri eman dizkigunak
ez ditu ondo ezagututzen
gure itz ezti lagunak;
alkar maiteak izan gaitezen
izen santu au degunak.

Republika ta Fueroak edo Mendiburuko Maiztarra

Alaba, suia eta illobak
ikustera aita zarra,
puxka maiteak emen, kalean,
daduzkan baserritarra,
urte luzeai gallen egiñaz
gazte bat beziñ azkarra,
Donostiyara etorri zaigu
utzirik bere baztarra,
Tolosa bañan goragotikan
Mendiburuko maiztarra.

Igaro dira egun batzuek
sekulako azkarrena
eta aitonak or azaltzen du
len barrenen zekarrena:
zortzi urteko rnutill koxkor bat
Joxe, illobik zarrena
eskatutzen du eramateko
(ai! ura amaren penal)
esanaz zorrotz kalea dala
gaztientzako txarrena.

Bere ait'amen baimenarekiñ
Joxetxo au goierrira
joan zan oitura onak artzera
aitonaren baserrira;
geroztik ama gaxua beti
alde artara begira,
eziñ bizi zan bere semea
joan zanetik urte bira;
bañan azkenik bere aitona
zarrarekiñ etorri da.

Lenbizi utzi diote egiten
 amarekiñ milla jolas
 bañan txandikan nola ematen
 etzuten oiek iñolaz
 ta aitak ere begiratutzen
 ziyon benaz ta ajolaz
 galdetu ziyon aiton zarrari
 far-irriyan, erdi burlaz:
 —mutill ederra dakarki, bañan,
 nol'ote dago eskolaz?

—Ori aditu zuben denboran
 aitonak altxarik garboz;
 erantzun ziyon: —eskol'oberik
 eziñ eska leike aboz;
 euskalduna da eta *pueroak*
 maitatzen ditu oraingo;
 nola karrika beterik dagon
erreplurikano gaiztoz,
 —eraman nuben ta obe luke
 berriz an balego askoz.

—Republika zer dala uste du?
 Aitona betor onuntza;
 eztegu ondo entenditutzen
 ez baita gure izkuntza;
 bañan eskatzen du egiteko
 denok elkarri laguntza,
 beren modura gobernatubaz
 probintzi t'erri bakoitza.
 Ortik fuerora, zer diferentzi
 dago, aitona? Zer? Utsa.

—Zure tokiyan beste zenbaitek
 itzegin balit onela;
 animatikan aitortzen dizut
 sinistuko ez nubela
 bañan zu, suia, nik ondo dakit

egitiya zeradela
 eta diyozu *erreplurikak*
puerua dakarrela...
 Orduban saia gaitezen denok
 ta lenbailen datorrela.

Bastilla

Jakitearen argitasuna
 iritxi zaioten denak,
 nola itsasoz aruntzkotarrak
 ala onontztik daudenak,
 eta geiago oien tartian
 biyotz altxia dubenak,
 gaur Frantziyari biraltzen dizka
 eskumuñ bereztubenak.
 Gutxiyagorik ez du merezi
 Bastilla-ren oroimenak.

Bastilla deitzen zitzaion etxe
 tzar bat Parixen gaiñduba,
 agintariyen josta-lekuba
 mendekuan infernuba:
 jende «txe» dena oiñperatubaz
 luzaruan egonduba;
 gaur eun ta lau urte, altxarik
 aserre erri miñduba,
 onen indarrez izan zan ura
 purrukatu ta kenduba.

Erriya ala ikusitzian
 agintariyak atiak
 itxi zituzten; bañan aitubak
 zeuden aien agintiak;
 Parixko seme alkar maitiak
 samiñtusunez betiak,
 autsi zituzten beren anaiak
 lotzeko zeuden katiak
 eta len goien zeudenak izan
 ziran azpira botiak.

Nola itsaso aserretua
 iñoiz biurtzen dan apar,

gisa berian altxatu ziran
 aiñbeste milla atzapar:
 txikiyak laxter aunditu ziran
 artu zutenian alkar,
 aundiyak berriz, eta nola ez!
 txikitu ziraden azkar;
 Frantziyak daukan aunditasuna
 egun santu arek dakar.

Uztaillaren amalaubian
 gaur eun eta lau urte,
 frantzesak azañ izugarri au
 egiñ izan ez balute,
 etorkizuna etzitekian
 daukan aña argiz bete.
 Bai, animako ogiya denoi
 bidean jarri digute;
 agur ditzagun gure maisuak
 guztiya merezi dute.

Españolak eta Moruak

Erdi lotan bezela
joan dan aspaldiyan,
iñoren parragarri
geunden Españiyan;
argatikan moruak
ausardi aundiyan,
artu nai zuten legoi
zarra oñ azpiyan
ta gaztiak azaldu
zaizkate kabiiyan.

Zar itxuran dague
legoia tximutzat,
artuko zuten bada?
Oiek astaputzak!
Berak nola diraden
animali utsak,
izan arren Koran ta
Mahoma laguntzat,
astinduko dizkate
txilabako autsak.

Españiyan biyotzak
daude txit jasuak,
legoia esnatu du
tximu erasuak:
baleudezke seguru
joan diran gaxuak,
aiantzako dauzkala
beren gurasuak:
malko bat illentzako
bizintzat besuak.

Txepetxa

Askotan esan izandu dute
gizon ikastun argiyak
nola pixtiyak izan litezken
gure erakuslariyak,
erlia da bat aipatzen dana
o! zer lau arrigarriyak
jartzen dituzten gure aurrian
onek eta txingurriyak!
txepetxak berriz erakusten du
ainbeste nola aik biyak.

Euskal-lurreko txoriyetan dan
txikitxuena da bera;
gaztañ kolore bakarrekua,
nai bada ez da ederra:
begi argiyak, buru xanpala
moko ttenttia aurrera;
korputza motxa anka laburrak,
xaltokako ibillera;
xalapartako egalariya
eta kantari ergela.

Txotx batek aisa jasoko luke
nola karga gutxi duan,
bañan gustatzen zaio jartzia
adar sendoxiaguan;
amildu arren ez leike galdu
dakiyelako eguan:
bañan arkitzen baldin bada ere
burnizko aldamiyuan
iru lau aldiz xanpatutzen du
seguru ote dague.

Udaberriyan lendabiziko
kabiya txepetxarena

azaldutzen da ta ezaguna
goroldiozkua dena;
arbol gerriyan untza tartian
du lekuri maitiena
ta gizon askok ikusitzian
iritxpirian daguena,
esan oi dute: —zer konfiantza,
txori txar onek dubena!

Ta edozeñek esan lezake
berari begiratzian,
arretarikan ez dadukala
egiñ leioken gaitzian;
ez-iduriyan ark kabiari
beste zulua atzian
egiten diyo, andik joateko
aurrerakua tapatzian;
erakutsiyaz pentsa zagula
nola atera sartzian.

Beti-betiko

*Nire adiskide maite
Buenaventura Soroaren
doñurako egiñdako letra.*

Galaiak.—
Zure aita ta amari
(trantze estua!)
izandu naiz eskatzen
zedorren eskua;
egiña zendukazula
amarekikua,
zuk esan eta nedukan
sinistua,
aita berriz mintzatu zait
aiñ prestua,
baietz agiñdu dit eta
au da gustua!
nere biyotz gaxua dago
birpiztua

Damak.—
Nola dezun zuk barren bat
danik onena,
beti izan dizut nik
zure sinismena;
baña falta zitzaigun
lanikan zallena:
nere aita prestuaren
aitormena:
aspalditik banekiyen
amarena,
ta oraiñ badegulako
biyen baimena,
badakizu ni zuretzako
naguena.

Galaiak.—

Nola mundu onetan ez
 dezun berdiñik,
 eziñ arki nezake
 nik zure ordañik;
 neretzako zeradela
 sinistu eziñik
 aspaldiyan igaro det
 gau samiñik;
 bañan ez da mudakorrik
 biyotz fiñik;
 oraiñ lengo traba denak
 alderagiñik.
 biziko gorade gu biyok
 bat egiñik.

Galaiak.—

Ai, nik zenbat nai dizudan!

Damak.—

Eta nik zur'í?

Galaiak.—

Mingañez eziñ esan
 genezake ori.
 Biyotzak aiñ alkartu
 zaizkigu biyori
 nola bildu etzaiozkan
 len iñori
 petxu batian daudela
 badiruri.
 Ori egiya izanik...
 muxu bat neri
 ez al nazu bada emango?
Damak.—
 Tori, tori.

Limosnatxo bat

Mutill koxkor bat itxu aurreko
 zubela aldamenian,
 gizon burusoll bizar-zuri bat
 bi makuluren gañian,
 kale eskiñan ikusi nuben
 iñora ezin joanian;
 ta bera nor zan jakiñ nayian
 inguratu nintzarian...
 limosnatxo bat eskatu ziran
 Jainkuaren izenian.

Zerbait emanaz galdetu niyon
 altzan modu onenian,
 jaiotzatikan al zeukan ala
 gaitzak artuba mendian;
 erantzun ziran: ez, semia, ez,
 nik sasoa nubenian,
 ez nuben uzte iritxitzerik
 onetara azkenian...
 gaur limosna bat eskatutzen det
 Jainkuaren izenian.

Eta segitu zuben esanaz:
 —lengo gerrate denian,
 ni aurren xamar ibiltzen nintzan
 beti edo geienian;
 nekatu gabe, aisa igoaz
 aldapik luzienian;
 etzan burura asko etortzen
 gu ala gebiltzarian...
 gero limosna eskatutzerik
 Jainkuaren izenian.

Odolak bero eta buruba
 arrua daguenian,

edozeiñ moduz sartutzen da bat
alako itxumenian;
atsekabe ta negar samiñak
badatoz ondorenian;
nola ere bait batek biziya
utzitzen ez dubenian...
limosnatxo bat eskatu biar
Jainkuaren izenian.

Iñoiz pentsatzen nere artian
ni jarritzen naizenian,
gaur ere asko dirala joango
lirakenak zuzenian,
ez luke iñork sinistatuko
zer pena ematen diran.
Ai! orla nintzan ni ere sano
ta gazte nenguenian...
gaur limosna bat eskatutzen det
Jainkuaren izenian.

Ai! txorakeri asko egiten
da zentzurik ez danian,
sinista zazu ur au pasia
daukanaren esanian:
obiago da, sasoi dan arte
saiatutzia lanian,
negar egiñaz ibilli gabe
gero denbora joanian...
limosnatxo bat bildu eziñik
Jainkuaren izenian.

Elizakuak edo Au mundua!

Illunak nabarturik
bideko tiñua
zeukan, ta, ixildu zan
txorien doñua:
odoi tartetik iñoiz
izarren keñua
senti zan, bañan bian
sortu zan lañua;
argi baten aurretik
kolpez errañua
azaldu zan ta laxter
(eliza siñua)
gugana iritxi zan
txintxarri soñua.

Txilin, txilin jo zuben
berriz txintxarriyak,
aditzera emanaz
gauza mirariyak
beti txit onak, bañan
iñoiz mingarriyak,
izaten diranian
gaitzak ekarriyak.
Oso tristetu ziran
gure aurpegiyak
ta beria azaldu
zuben illargiyak:
eskuban arturikan
buru estalkiyak
lurrian belauniko
an geuden jarriak
ta parte-artu zuben
Zeru-gau-argiyak:
an pasa biar zuben
Jaungoiko aundiyak!

Eukaristi Santua
 jarriya Maisuak
 zijuan pasatzen, ta
 beraren pausuak,
 umill agurtzen ditu
 kristau fedetsuak;
 ta nola emen ala
 geran geientsuak,
 gertatzen diranian
 alako kasuak,
 burubak makur eta
 biyotzak jasuak,
 barrendikan egiten
 dira errezuak,
 meserez izan ditzan
 miñ duben gaxuak.

Pentsatutzen munduko
 izate aulian,
 kasikan lorik egiñ
 ez nuben gaubian,
 ta urrengo goizian
 zortziyak aldian,
 joan nintzan Jauna artu
 zunaren galdian.
 Ezkaratz zar batera
 sartu ondorian,
 kanta otsa senti zan
 etxe barrunbian,
 guztizko doñu alai
 eta ederrian.
 Pozez bera aditzen
 negola an bian,
 biziro berri onak
 ziraden idian,
 gizon bat azaldu zan
 ate brinbalian,
 eta nere galdeera
 egiñ niyonian,

malko bi zerorizkan
 bere masallian
 ta ziyon: —ortxen dago
 gaxu iyillian!...
 —Bere ama maitia
 zedukan oyian!
 Arriturik gelditu
 nintzaion aurrian
 ta kanta otsa nola
 senti zan artian,
 esan niyon: —or nola
 daude umorian,
 agoniya arkitzen
 bada etxe berian?
 Ori ez da kabitzen
 kristauben legian;
 zita erantzun ziran
 erdi negarrian:
 —Ai! *Or* famili asko
 nola bizi diran,
 anbat jakingo ere
 ez dute ordian,
 desgrazi au arkitzen
 danikan gurian!
 Eziñ biziyak gauzka
 aiñ bakardadian,
 ixil ixilik geren
 baztartxo pobrian,
 beste guztietatik
 kasikan gordian,
 ez bagiña bezela
 jaiuak lurrian!...
 Illtzia obe izan
 liteke, aldian.
 bizi ez danarentzat
 itxura obian...!
 —Zenbat onlako oi da
 mundu zabaliant!!

DONOSTIYA, UXUA

Saritua

Nola gizon guztiyak
txit aundiyak diran
eta oso txikiyak
denbora berian,
batek asko pentsatu
eta ondorian,
igartzen diyo nola
gauz'asko lurrian,
ainbeste itsasuan
ala legorrian,
egonagatik anbat
gugandik urrian,
Jaungoikuak daduzkan
betiko gordian.

Argatik dago txutik
betiko galdeera:
—Zergatikan da gauz'an
beste ori zer da?
—Inoiz erantzuteko
izaten da era,
gizona iritxi da
zerbait jakitera,
illunpetatik gauza
asko du atera;
bañan jakintsunetan
geiena dan bera
erortzen da maizena
galde egitera:
—Zergatikan da gauz'an
beste ori zer da!

Ixiltzen diranian
gizon jakintsunak,
izketan asten gera
gutxi dakigunak;
aientzat bide asko
daude txit illunak,
estrapozoz betiak
eta trabadunak;
guretzat berriz denak
lirañ ta legunak,
gañera geren ustez
oso ezagunak;
ez bestek erakutsi
izan dizkigunak
edo ikasbiretik
datorkizkigunak,
baizikan ametsetan
sortzen zaizkigunak.
Naiz farra egiñ inoiz
aditzen digunak,
beti izango dira
guretzat lagunak.

Argatik, galdetzian:
Donostiya zer da?
Ikusten da lenago
diyotan bezela,
jakintsu aundi denak
ixilik daudela,
edo geienaz ere
mintzatzen dutela
lan ori erabaki
eziñ ditekela;
ametsgilliak berriz,
kolpian, berela,
bere erantzuera
ematen dubela
esanaz; —Donostiya?

Kantauriko perla,
 ta beste izen asko,
 errezki, orrela,
 txit ondo datozenak
 jartzen ditubela.
 Nork ukatu doaia
 berez datorrela!
 Naspillaturik beren
 pisuz eta neurriz,
 mundu guztiya bete
 nai dutenak egiz,
 bete oi dutena da
 kopeta izerdiz,
 gauzak ezagutzeko
 arreta geiegiz.
 Nik agurtutzen ditut
 begiramen aundiz,
 naiz berak farra egiñ
 gure umekeriz.
 Or konpon ditezela
 beren jakinduriz.
 Neretzat Donostiya,
 ara zer dan berriz:
 —Uso bat biralduba
 Noe-ren Arkatik,
 iñon legorrik bazan
 jakitiagatik,
 pixti leial gaxua
 al zuben lekutik,
 izpi bat txintxilika
 zubela mokotik,
 aditzera emanaz
 argiro gogotik,
 azaltzen ari zala
 lurra ujalpetik,
 biurtu zan atzera
 urditza artatik,
 lokabetuaz denak
 zeukaten dudatik.

Putzuban emanikan
 len ainbeste jira,
 uso ona biraldu
 zutenak urdira,
 noizbait itxi ziran
 Ararat-mendira,
 lenbizi egokitu
 zan legortegira.—
 Noe buruzariyak
 irtenik erdira
 ta eskerrak emanaz
 Zerura begira,
 itza bireztu zuben
 bere familira,
 esanaz; —Sem ta Jafett
 egun'etorri da
 ta Jaunak agindubak
 egiñ bear dira.
 Zeron emazteakiñ
 biyak urrutira
 joan bear dezute
 bizitza berrira;
 Kan ta bere andrea
 nerekiñ baitira;
 ait'amak zarrak gaude
 ta izan kupira,
 ez lotsikan biraldu
 gure aurpegira.
 Orain bendiziyua
 ar zazute, tira!
 —Eta agindu zuben
 beste alderdira:
 —Pixti denak bijoaz
 al duten tokira.

Añ leial legor billa
 joan zan egaztiya,
 ekarririk birpiztu

zituben izpiya,
 pixti denak bezela
 izan zan utziya;
 bañan argitasunez
 nola zan jantziya,
 aurrera eramanik
 bere iritziya;
 laster igaro zuben
 legordi guztiya.
 Oroitutzen zan leku
 on bat ikusiya
 eta bera izanik
 txit egalariya,
 alderdi artara zan
 berela abiya,
 topatzera goguan
 zedukan tokiya.
 Iritxi zubenian
 berriz Kantauriya,
 ementxen autu zuben
 beretzat kabiya:
 etzin zan, eta ez da
 geroztik jaikiya;
 begira, non daguan
 gaxua jatxiya:
 «den uxua zan eta
 oraiñ Donostiya».

Buruba ageri du
 gaztelu orretan;
 korputza Donostiko
 etxe ederretan,
 ta isatsa Loiola-
 ko erriberetan;
 eskuiko egua
 Ategorriyetan
 eta ezkerrekua
 Antiguan bertan
 edo alde artara

dauden birietan,
 Beste pixti batzubek
 egope onetan
 ikusten dira iñoiz
 uda-egunetan,
 beren lumak bustiyaz
 Kontxako oletan,
 pozkidaz dabilzala
 jostatzen uretan...
 Sartu gabe kondaira
 luziaguetan...
 orra nere iritziz
 Donostiya zer dan.

Larriya

Romanza de Oñate

Uxo ego txuriya,
jatxiya zerutik,
izate guziya
emango det zugatik.

Entzun nazazu arren,
aingeru kutuna,
nai dizun biyotzak
gaur esaten dizuna.

Adoratutzen zaitut
ume zoragarriya,
belauniko zugatik
emen nago jarriya.
Atoz munduko illunkentzalle,
izar argiya;
atoz kentzera, maitea,
nik daukadan larriya.

Zerutikan mundura
jatxi zerade egan
ta gloriyaren puxka bat
nola zerori ala zeran
(nik ez dakit, au zer dan!)
txoratzen naiz zure aurrean...
Urrikaldu zaitea
ta barkatu, maitea,
nik zuregandik aldegitea.

Illko naiz miñez
zu gabe, ederra;
atozkit onera
Ez, ez...
Joan zaite meserez.

Agur laztana,
bai, betiko agur,
deitutzen dit Jaunak
Jaunak
bore ondoren gaur.

Jaungoikoak nai du
ni ara joatia
maitia!
Egiñ bedi bada Jaunaren
borondatia.

Gu ta gu-tarrak

(Antonio Espondak eskatuta egiña.)

«Zer da Euskara, nor euskaldunak,
zeiñ, ta nongotarrak dira?»

Galdezka daude atzerritarrak
alde ontara begira,
mundu guztiyan bere berdiñik
ez duben Euskal-errira.

Eziñ ikusi gaituzte ondo,
irten gaitezen argira,
iñork mantxarrik sortu ez dezan
gure jatorri garbira.

*Amerikatik etorri, eta, bere etxekeo
alía joaz, osaba Jose Bernardori,
abotik abora botia, oroiturik nola berak
ni aruntz joaterakoan esan ziran kantuz:*

«Oraindik an dago, jaió zññan oia...»

—Osaba baldiñ ez badaduka
eiteko aundiyan bat or,
gizon bat dago bedorren galdez,
ate ondoraño betor:
bedorrek ondo dakiyena da
agintzen dana dala zor:
bera jaió zan oiaren billa
illoba orantxen dator.

*Goie aipatzen dan osabarekiko partieran,
abotik abora botatako bat, aditzalliak ikasiya:*

—Agur nere osaba ta parientiak
ariyo adiskide ta lagun maitiak;
pena ematen dit zubek utzi ta joatiak;
berriz etortzen banaiz ez itxi atiak.

*Abotik abora, leku ta aldi banatuetan
botatako batzuek, aditzalliak ikasiyak:*

TREKURENIAN

Fermiñak ura bota dit deskuidatu-ta
eta utzi nau indar geienak kendu-ta;
bañan nik esperantza ez daukat galdu-ta
oztu dubenak aisa berotuko du-ta

BARTOLO-ENIAN

Jaun abek beti jantzi oi dute
Zeru-koloreko kapa,
esku bat jarri petxuban eta

bestiarekiñ arrapa:
munduko gauzai itsasten zaizka
nola arrokari lapa...
oiek dirade diszipuluak
ta maisubu *Karlos Txapa*.

MISERIKORDIKO MAISUARI

Amerikara nua nere borondatez
aspertu naizelako emengo suertez;
onetara ezkerro joan biar det nai'tez
emen gelditzeiranak ondo bizi bitez.

TREKU-ENIAN

Inulabarrerako asten gera iñoiz
esanaz etxera joan biar degula goiz
bañan eziñ giyatu gerade arrazoiz
munduko al gera...; bañan ez dakit noiz.

OSABA JOSE BERNARDORI (KARIDADEN)

Geiagua naizela, nik ez derizkiyot,
gero zer pasako dan, eziñ esan iñork;
deitutzen badigute joango gera biyok;
edozeiñ lekutara lagunduko diyot.

PATRAMAN-EN ETXE AURRIAN

Beraz etxe onetan bizi da Patraman?
laxter aberasteko zer martxa deraman!
Nik zerbait utzitzeko asmoa neraman;
ortxen konpon dedilla nai ez badu eman.

CAFÉ NORTE-N

Serenuen kabua asi zaigu gogor
gu etxera biraldu nayian derrigor:
onen esanagatik ez da joango iñor,
ez kasorikan egiñ konpon dedilla or.

ROSARIO DE SANTA FÉ-N

Sasi tarteko lore eder bat
bezela dago Euskera,

eztakit nola konformatutzen
geran txokuan uztera:
esku on batek beñ aterako
baluke erakustera,
ez det bildurrik larperatuko
litzakianik ostera.

VILLABONAN

Etorritzen danian Agustin Beloki
leiora tirako du zerbait poliki;
onek deituko dizu biziro egoki
zuk belarriyak erne orduban iduki,
azkar oitik jaiki
ta jantzi ederki
beera jatxi aurki
t'atia iriki;
ortik aurrerakua berak badaki.

*Amerikatik aitari, Mikelak (nere arrebak)
izkeribatutako karta baten barreniaz biraldua*

Aita, bai al daukagu esan biarrikan,
maiz aipatzen dirala berok Amerikan?
Gure artian ez da beste okerrikan,
aparte bizitzia bakar bakarrikan.

Jose Leon-i biraldutakuetatik bat (andik)

Kafia artzen diat egunian bi aldiz
eta nai detanian pasiatu zaldiz;
obeto izatia zalla uke agitz
baldiñ bizimodu au Donostiyan balitz.

*Nere adiskide Vegari, Rosario de Santa
Fé-tik Plata-ko errira biralduak*

Gure Donosti eder artatik
 irten nintzan ezkeroztik,
 nik ez nekiyen non ziñan, urez
 onoztik edo aruntzik:
 zure berriyak etorri zaizkit
 Plata ta Buenos Aires-tik,
 ondo zerala esan dirate
 Juan Berra-k eta Aristik;
 len kuidadotan nebillen, baño,
 pozkikoz nago gerostik.

Aristi emen ikusi eta
 lendabiziko galdeera
 egiñ giñukan, bazekiyen non
 ta nola zebillen Vega.
 Erantzun zigun: —Platan dago ta
 txit ondo bizi da bera;
 aspaldi gora igo zan eta
 nekez jaxkiko da beera,
 zergatikan guk korri bezela
 arek egiten du ega.

Besarkada bat biraltzen diyot
 nere amigo Vega-ri;
 animatikan sentitutzen det
 eziñ emana berari;
 bañan besuak eziñ iritxi
 urruti daguenari;
 nik orain ere igual nai diyet
 len maite nitubenari;
 nai dezunian etorri zaitez,
 emen dago Pedro Mari.

*Mikela, nene arreba maitiari, emendik
 Amerikara karta baten barrenian biraldua*

Ire gustoko gauzak zer diran
 nere ustez bazekiñat,
 gaztiatuko dizkiñadala
 argatik agintzen diñat:
 asko esan nai nizkiken eta
 guztiyak eziñ dizkiñat;
 ainbeste ditun, auxen den lana!
 nondik asi etzekiñat.

*Nere adiskide Axintxo, Aduna-ko
 Sonela-kuari Amerikatik biraldua*

Eziñ geiago triste dago Buenos Aires,
 adituko zenduten norbaiten birez;
 kanpotarrak millaka zetozenak igez,
 aurten lezakianak egiten du iges;
     aupen geiegiyez,
     bete da langillez,
     denok gaure miñez,
     gaurko buruzpirez;
 bañ'ez gera aztutzen geren aixkirez.

Ernani

On Manuel Zendoya-ri

Urbicita-ko Juan-en
 sort-erriya, orra
 seme leial askoren
 siaska jatorra;
 biyotz biguñekua,
 gudari gogorra,
 zure izen maitia
 ez liteke borra
 zergatikan zeraden
 euskaldunen onra.

Ez izanagatikan
 aundi ta bikaña
 aiñ zerade polita,
 txukun ta apaña,
 gañera euskalduna
 besterik ez aña:
 lur ontan biyoztsuak
 denak dira, baña
 nere ustez, Ernani
 zu zera estraña.

Euskaldunen oiturak
 ta gure izkuntza
 jakin nai ditubena
 joan bedi aruntza;
 nola Euskara dagon
 iya umezurtza,
 au sapaï txarrekuak
 nai diyote bultza...
 Ernani, zu zerade
 ezti onen cultza.

Inguruan daruzkan
 menditsuak berriz,
 aiñ alakiyan ez det
 nik ikusi begiz;
 betiak gaztañez ta
 sagar muxu gorriz,
 denetan politena
 tontortuba arriz,
 Santa baten izena
 dauka edergariz.

Begira zaiozute
 Santa Barbara-ri,
 ardiyak zaitzen dagon
 artzaia diruri
 beti ernai «otsorik»
 ote dan ageri;
 ez diyo txarkeririk
 egin nai iñori,
 baizik lagundu bere
 erri maitiari.

Asko lezakiana
 edo indartsua
 bezela da Ernani
 prestu ta mantsua;
 baztartutzen dubena
 etsai setatsua
 bizi da lagunduaz
 jende biartsua:
 nik agurtutzen zaitut
 erri doatsua.

Ernani-ko alaba
 eder ta txukunak,
 zubek zerate egi-
 azko euskaldunak:
 oraindikan zautenak

aigeru kutunak,
gero izan zaitezte
andre t'ama onak
beti sortu ditezen
seine biyotzdunak.